

AJYNYÝAZ

Goşgular

9 789943 000001

**ÖZBEGISTAN RESPUBLIKASYNYŇ
YLYMLAR AKADEMIÝASY
GARAGALPAGYSTAN BÖLÜMI
GARAGALPAK YNSANPERWER
YLYMLAR YLMY-GÖZLEG INSTITUTY**

AJYNYÝAZ

Goşgular

Daşkent
“Firdavs-Shoh nashriyoti”
2024

YOK 8-1-943.11 (575.172)

КБК 84 (5 Қар.)

Ә 50

Ajynyýaz. Goşgular (türkmen dilinde). Garagalpakçadan terjime edenler T.A.Keruenow, K.G.Jepbarow, O.K.Gaýlyýewa. – Daşkent: “Firdavs-Shoh nashriyoti”, 2024-nji ýyl. – 60 sah.

ÖzRYA GGB Garagalpak ynsanperwer ylymlar ylmy-gözleg instituty Ylmy geňişiniň 2024-nji ýylyň 22-nji noýabr gündäki 12-nji belgili protokoly bilen neşire hödürlendi.

Bu ýygynydy garagalpak nusgawy edebiyatynyň görnükli wekili Ajynyýaz Kosybaý oglunyň doglan gününüň 200 ýyllygy mynasybeti bilen, şahyryň goşgulary türkmen diline terjime edildi we neşire taýýarlandy. Ajynyýaz Kosybaý oglunyň sygyrlary geçen asyrda türkmen alymlary we şahyrlary tarapyndan hem türkmen diline terjime edilipdi. Bu ýygynyda täze terjimeler bilen birlikde, öňki terjimeler gaýta seredilip, düzedişler esasynda goşmaçalar girizmek bilen goşuldy we okyjylar köpçüligine hödürlenýär.

Jogapkär redaktor:

A.I.Alniýazow – filologiýa ylymlarynyň doktory, professor

Terjimeçiler:

T.A. Keruenow – filologiýa ylymlarynyň doktory, professor

K.G. Jepbarow – baýry mugallym;

O.K.Gaýlyýewa – filologiýa ylymlarynyň doktory, professor.

YOK 8-1-943.11 (575.172)

КБК 84 (5 Кар.)

Ә 50

ISBN 978-9943-374-44-7

© “Firdavs-Shoh nashriyoti” neşirýady, 2024

MAGTYMGULYDAN YLHAM ALAN

ŞAHYR

Ajynyýaz garagalpak poeziýasynda filosof hökmünde ykrar edilmeli ýeketäk şahyrdyr. Onuň filosofiýasynyň formalaşmagynda, kemala gelmeginde, hemme zatdan ozal Magtymgula uly hyzmat degişlidir. Ol “Ziwer” diýen lakam bilenem meşhurdyr. Ziwer – diýmek gözəl, owadan diýen manylary berýär.

Ahmet Mämmedow

«Soraşanda asly bir, sözleşende dili bir, dini bir» türki halklarynyň agzeki we ýazuwly poeziýasynyň baý hem-de reňbe-reň žanrlar ulgamy köptaraplary boýunça özara ýakyn hem-de birmeňzeş häsiýetlere eýedir. Sebäbi, türki halklar irki döwürlerden bäri biri-biri bilen sosial-ykdysady, medeni gatnaşykda bolupdyr we ol gatnaşyklar häzirki Garaşsyzlyk zamanamyzda hem dowam edýär. Olaryň şeýle dostlukly gatnaşyklary bu halklaryň edebiyatlarynyň-da biri-birine ýakynlaşmagyna, edebi gatnaşyklaryň giňden rowaçlanmagyna alyp geldi. Edebi aragatnaşyk bolsa, milli edebiyatyň pajarlap ösmeginde uly roly ýerine ýetirýär. Elbetde, her bir halkyň edebiyaty şol halkyň milliligine esaslanýar, durmuş şertlerine, içki kanunlaryna garaşly bolýar. Şonuň üçinem edebiyat bir halkyň ady bilen atlandyrylyp, özüne mahsus çeper däpleri bilen dowam edýär. Şeýle-de bolsa, «Her bir milli

edebiyat beýleki edebiyatlardan böleklenip, ýeke halýnda ösmeýär. Olar «biri-birinden edebi täsirlenýär»¹. Şonuň üçin hem belli türkmen alymy Ahmet Mämmedow edebi baglanyşyk hakynda: «Her bir dörediji özüniň eserleriniň çeperçiligi, ideýa-mazmuny, derejesi we başga-da birnäçe çeperçilik taraplary bilen ikinji bir döredijide höwes döretmese, onda edebi täsir hakynda söz etmek asla mümkin däldir»² – diýip belleýär. Mälim bolşy ýaly, türki halklaryň edebiyaty uzak taryhy döwürlerden bäri özara ýakyn edebi baglanyşyklar sebäpli biri-biriniň edebiyat mekdebinde ýüze çykyan edebi hadysalardan, saldamly edebi dürdäneleriniň many-mazmunyndan habarlydygyny bilýäris. Elbetde, Alyşir Nowaýynyň şaýrana döredijilik äleminden Magtymguly we Berdak ýaly şaýrlaryň ylham alandygyny we iki şaýr hem türki edebiyatyň zehinli şaýrlarynyň döredijiliginden täsirlenendigini düşündirip oturmagyň zerurlygy hem ýokdur diýip pikir edýäris. Özbek we garagalpak halkynyň hat-da, öz milli şaýrlaryna öwrülen, şygrylary birnäçe gezek şu milletleriň diline çeper terjime edilen Magtymguly Pyragynyň Hywanyň Şirgazy medresesinde okandygy köpçülige mälimdir.

Garagalpak nusgawy şaýry Ajynyýaz Kosybaý ogly hem özüniň döredijiliginde Magtymgulynyň döredijiliginden ylham alyp, onuň edebi däplerini dowam edipdir we ony özüniň ruhy halypasy

¹ Оразымбетов Қ. Хазирги каракалпак лирикасында көркем формалардың эволюциясы хэм типологиясы. – Нөкис: Билим, 2004. – 36-нју sah.

² Mämmedow A. Gündogar poeziýasynda türkmen hakykaty. Aşgabat, 1997. – 18-nji sah.

hasaplapdyr. Muny şaýryň şygrylaryny seljerenimizde hem göze düşýär.

Biz hem Ajynyýaz Kosybaý oglunyň doglan gününüň 200 ýyllygy mynasybeti bilen şaýryň käbir poeziýa eserlerini türkmen diline terjime etmegi göwnümize makul bildik. Şaýryň şygrylarynyň dürli dillere terjime edilmegi bu onuň döredijiliginiň dünýä tanalmagyna giň ýol açýar. Bu ýygýnda täze terjimeler bilen birlikde, ussat alym halypamyz A.Mämmedowyň terjimleri hem gaýta seredilip, düzedişler esasynda goşmaçalar girizmek bilen goşuldy we okyjylar köpçüligine hödürlenýär.

Ogulbaý Gaýlyýewa,
Filologiýa ylymlarynyň
doktory, professor.

ILLERIM BARDYR

Sorasaň ilimi Kojban, bizlerden,
Galpagy gazan dek illerim bardyr.
Hata çyksa geçirgeýsiz sözlerden,
Hytaý, Goňrat diýen illerim bardyr.

Ýaýlagym-Ürgençdir, arkasy-deňiz,
Ýagyryny gapakdek mallary semiz,
Birugsat bir-birine salmaz yz,
Agzybir goňrat illerim bardyr.

Keneges Ernazar sorandyr halky,
Ýedileriň ýarysy Hiwanyň tagty,
Kemala gelendir döwleti bagty,
Ol Horezmidek illerim bardyr.

Söhbetleşseň ýalan sözi aýtmadyk,
Baş gitse-de, dogry sözden gaýtmadyk,
Nämähremi ýoldaşymdyr öýtmedik,
Ady garagalpak illerim bardyr.

Agalar, sözüň bar aýdyp geçeli,
Wepasyz dünýäni pany edeli,
Gyz-juwanyny onuň beýan edeli,
Ilimiziň gerçek ýigidi bardyr.

Sözleşende şeker tutar sözüňi,
Bir görseň bimagrur eder özüňi,
Bahary gandyrrar goşa gözüňi,
Leýli, Zuleýha dek gyzlary bardyr.

Jylwa-náz bilen herne baryn saz eden,
Ýigitleriň göwnün bahar, ýaz eden,
Gaşyn kakyp, kereşmeli náz eden,
Baglaryň içinde gyzlary bardyr.

Kösük barmagynda tyllaýy ýüzük,
Billeri bir gysym, özleri názik,
Bileginde altyn-kümüş bilezik,
Sallanyp ýöreyän gyzlary bardyr.

Bedew münen aşamaýly, kyýatda,
Koldawly, Müýtenler bary Goňratda,
Hytaý-gypjak, kenegesdir-Maňgytda,
At götermez, belli begleri bardyr.

Biliniň guşagy dyzyna düşen,
Boýy ak deregi aralap ösen,
Ganymyn gorse gaýnap, derýadek joşar,
Galpagyň galkanly ýigidi bardyr.

Özün hiç bir pälwandan kem görmeýän,
Güýç-gaýraty hiç kese baş bermeýän,
Çagyrylmasa toý-meýlise barmaýan,
Goňradyn galkanly pälwany bardyr.

Tapylýandyr yzarlanyň geregi,
Kölünde bar kaşgaldagy, ördegi,
Guwlary gazynyň bütin böwregi,
Dünýäniň şikâri kölümde bardyr.

Ýadyma düşende ol göwün öser,
Meger, göwnüm aram tapar, göz görer,
Ýylda üç mertebe miweler berer,
Ady süýtleňniç dek iýmişim bardyr.

Serhowuz boýunda saýaly derek,
Iýilse tagamy dilden gitmezek,
Gyrynda gyzaryp bişen göwrek,¹
Gawun dek mazaly iýmişim bardyr.

Ürgenjimde nakgaş salan minara,
Mekanyň bar alyslardan tanara,
Bak, bagynda bişen alma-enara,
Bihasap mazaly miwesi bardyr.

Men bu ýerde ýüregimde dert galan,
Ykbal aýra salyp, yzda ýurt galan,
Könlümiň joşy ýok, gaýta dert galan,
Aýtsam, içim doly hadysym bardyr.

Nesip dartyp siziň illere gelen,
Kim ýagşy, kim ýaman, parhyny bilen,
Her ne baryň size beýan eýleýän,
Galpagyň kemine Ziweri bardyr.

¹ göwrek-göýül

ENELER

Enemsiň, kábämsiň özüň ösdüren,
Köp azaby bu başyňdan geçiren,
Ýetim-ýesirlikde wagtyň ötüren,
Musybetli günler gören, eneler.

Asly näkes zenanlary gynaýar,
Şerigata tutup, nebsin horlaýar.
Köp gunçalar zalymlardan nalaýar,
Adalatsyz, şum zamanda, eneler.

Dünýäde ynsanyň deňi-taýy ýok
Zalym pelek oňa garşy atar ok
Kazy-begler, şerigatda ynsap ýok
Jebir-jepalary çeken, eneler.

Ýürek-bagryň bala diýip bent bolar,
Diri gaýyp, bu dünýäde dert bolar,
Ýada düşse, içen aşyň äht bolar,
Ýürek-bagryn daglap ýören, eneler.

Asly-Bibipatma diýer aslyňyz
Haly niçik geçer garyp gyzlaryň,
Hasratdan ýaldyran gara gözleriň,
Ziýwary hem haýran etdi, eneler.

Garyp enem, niçik bolar hallaryň,
Beýle işe gırıptar perzentleriň,
Sürgün boldy ähli ogul-gyzlaryň,
Aladaly şum pelekde, eneler.

Eneler, aglamaň gözyaşyň döküp,
Gözüňi ýaşladyp, bagryňy söküp,
Gaýgy-hesret bilen, hem nerdeý çöküp,
Ýola garap, gam çekmäh siz, eneler.

Şüňkär uçmaz ganatyndan gaýrylsa,
Beýhuş bolar ene balasyndan aýrylsa,
Zalymlar elinden jan aman galsa,
Perzentleriň, gaýdyp geler, eneler.

Ganly ýaşa dolyp iki gözleriň,
Gamgynlykda saralyp dur ýüzleriň,
Bagrymy dilip dur aýdan sözleriň,
Gaýgy hasratda ýören, eneler.

Na alaç, eýgertmän galdyň adada,
Näçe münň, bilmedim, gelen ýagyda,
Alyp gitdi, el-aýagy baglyda,
Ele düşdi perzentleriň, eneler.

Zalymlar dünýäde bilenin eder,
Çäräm ýok, perzendiň sürgünde gider.
Aý geçer, ýyl geçer, bir nobat ýeter,
Ýürek- bagryň kebab etmäh, eneler.

Perzentleriň düşse zalym eline,,
Kimler habar alar arzy-halyňa,
Nälet ýagsyn, zalymlaryň ýoluna,
Gamgyn çekmäh, balaň geler eneler.

Zalymlar gezer ili aralap,
Rehimsiz, bigünä adamy haýdap,
Kezzabyň elinde gözleri ýaýnap,
Gapylykda ele düşdi, eneler.

Nirä baryar, nirelere barmakçy?
Hemmesine zalym garmak salmakçy,
Wagty ýetmän, güle penje urmakçy,
Ýürek-bagryň daglap gitdi, eneler.

Hak bezirgen, ýaradana ýalbaryp,
Men ýazmyşam kagyz-galam ele alyp,
Nesilden-nesile miras galdyryp,
Tarypyňy beýan etdim, eneler.

Dünýäde zürýadyň, maksat-myrazyň,
Gol ganatyň, göz-guwanjyň, dermanyň,
Göreniňde gider seň çeken armanyň
Medetkäriň ogul-gyzyň, eneler.

Agaç görki bolar gül hem ýaprak
Adam görki bezegi perzent bak,
Ýalançyda geçer boldyň-synyp sak,
Dünýäniň güli hem görki, eneler.

DIÝMIŞDIR

Owwala dünýäge geldi Benijan,
Elli mün ýyldan soň pany diýmişdir.
Ynsy-jynsy, janly-jansyz bar ynsan.
Adam-kerwen, dünýä-saraý diýmişdir.

Gudraty güýçlüdir ne kylsa subhan,
Köpden soň yaratdy toprakdan ynsan,
Kimi kapyr boldy, kimi musulman,
Hemmäniň atasy adam diýmişdir.

Münewwer ýaratdy aý bilen günü,
Ruzy-şab diýerler gün bilen tüni,
Towky länet şeytan boýnuna mündi,
Onuň adyn Iblis şeytan diýmişdir.

Dergähinden kowdy gaçdy, daş boldy,
Hakyň emiri bilen bu nä iş boldy,
Adam bilen şeytan şonda kast boldy,
Şol sebäpli bize duşman diýmişdir.

Abyl, Kabyl dörän Adam, Howadan,
Nuhy, Nabi, Şeýt geçdi dünýäden,
Bilmenem, näçe ýyl geçdi aradan,
Bu dünýä bir pany zaman diýmişdir.

Karun gözi dünýä maldan dolmady,
Lukman hekim mün ýyllarça ölmedi,
Şonça ömür bir zerreçe bolmady,
Bu dünýäniň soňy arman diýmişdir.

Bagyşlaň siz sözüň, bolsa hatasy,
Ebubekir Muhammediň gaýyn atasy,
Ilkinji çaryýar hem halyfasy,
Hakykat ýoluny tutan diýmişdir.

Omar, Osman, dördünji Çaryýar-Aly,
Dört çaryýar diýerler olaryň jemi,
Hasan, Husan nesilleri Seyid Aly,
Musulmana ýollary bolan diýmişdir.

Aýtsaň köpdür bu durmuşyň ýollary,
Patymadyr, Äşe-Patma pirleri,
Ählimiz bir Muhammet ummatlary,
Asly münlerçe ýyl nesil diýmişdir.

Bir näçe ýyl geçip giden aradan,
Türküstandan garagalpak ýaýran,
Din Horezmin hajatyna ýaralan,
Nesli bir dogan-gardaş diýmişdir.

Sözläp bersem bu durmuşy atma-at,
Horezmli diýar, Maňgytly Kyýat,
Nazaryma bina boldy bu haýat,
Näme edip Ziýwer ýazdy diýmişdir.

Maňgydyň köp bolar menzil hanasy,
Ata-baba bir nesliň balasy,
Goňurat diýip at goýan, gaýyn atasy,
Sap göterip inji alan diýmişdir.

Gazak, gyrgyz, täjik, türkmen ýaýlamyz,
Özbek maňgyt, hytaý-goňurat sakamyz,
Bir ýakadan baş çykaryp hemmämiz,
Musulmanyň nesilleri diýmişdir.

Maňgytly Goňuratbek Kytaýbek ady,
Goldawly aşamaýly, müýten, kyýady
Gypjak, keneges, ähli zürýady,
Ön dört yklym garagalpak diýmişdir.

Aramyzda näçe döwür ýyl geçen,
Garagalpagyň sany san müňe ýeten,
Ynsapsyz zalymlar wes-weýran eden,
Ili rehimsiz gyran diýmişdir.

Jeyhun, Seyhun iki derýa arasy,
Giň mekandyr garagalpak ýaýlasy,
Özbek, gazak, garagalpak balasy,
Agzybirje mekan eýlän diýmişdir.

Dünýage bellidir Horezmiň ady,
Özbek, garagalpak, maňgyt ilaty,
Müň ýyla barabar Huwa şöhraty,
Kowmy-gardaş, türkmen syrdaş diýmişdir.

Magtymguly, Mir Alyşir Nowaýy,
Turandyr, Türküstan Horezm jaýy,
Halky üçin hyzmat etdi baky,
Hezreti ynsanlar geçdi diýmişdir.

Horezmdir musulmanyň penasy,
Günden-güne öser akyl-paýhasy,
Müň iki yüz ýigrimidir senesi,
Bu senäni Ziýwer ýazan diýmişdir.

Gardaşymyz Al Horezmi ilaty
Ynsana saýadyr onuň ganaty,
Hywada mälimdir Hajyniýaz ady,
Tälim alan ilim meniň diýmişdir.

Ynsan bolsaň ýalan sözi sözleme,
Hakyn aýtgyl, nebsewürlik gözleme,
Şepagatsyz işi hergiz gözleme,
Aslymyz bir ynsanyýetdir diýmişdir.

Birlikli iş güzeranyň şygary,
Erbet sözler arabozmak guraly,
Agzybirlik dost-ynsanyň nyşany,
Pygamberiň nesihaty diýmişdir.

Ýaman sözüň soňy müşgül getirer,
Ynsany Azazyl şeytan öldürer,
Gowgaly iş bir gün başyňa ýeter,
Namartlardan ara açgyn diýmişdir.

Häsiýetiň bolsun ynsanlyk sende,
Edebe-ekrama bolsaňyz bende,
Tekepbirlik etme, bu eziz tende,
Ýagşylyga göwün bergil dimişdir.

Ynsana dilegin owwala saglyk,
Dünýäniň gussasy ynsana bagly,
Ýaşartmak, gülletmek, bolmak pespällik,
Özi niýetiňe bagly diýmişdir.

Bu namany ýazdym ile hat edip,
Garagalpak nesillerin ýat edip,
Ähli gardaşlary yktygat edip,
Hekaýatym tamam boldy diýmişdir.

BOZATAW

Gider bolduk indi biz hem baş alyp,
Hoş aman bol, bizden galdyň Bozataw.
Hoşlaşaly gara göze ýaş alyp,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

Ýer hem il bilendir, il hem ýer bilen,
Ýersiz ilin günü derbe-der bilen,
Ömür ötdi ýürekdeki dert bilen,
Gadyryň seniň bize geçdi, Bozataw.

Ýokdum men, bar boldum, kemala geldim,
Münüp arap atlar döwranlar sürdüm,
Duzyňy kän iýdim, rahatýň gördüm,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

Birnäçe ýagşylara hem söhbet boldum,
Şady- horram boldum, oýnadym-güldüm,
Rakybyň jebirinden gidermen boldum,
Hoş aman bol, bizden galdyň Bozataw.

Sen bir bagdyň, bilbil uçdy zag galdy,
Ýürek bagrym ýandy, içde dert galdy,
Çyşyk-Porhan ada, seni ýagy aldy,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

Kimleriň enesi, kimiň daýzasy,
Kimleriň agasy, kimiň inisi,
Kimleriň gyz, ogly, kimiň jigisi,
Etrek, Gürgen Hajar aşdy, Bozataw.

Kimleriň gyz, ogly, arzyly ýary,
Kimiň gaşy gara, gözi hüňkary,
Ýesir bolup, telmuryň her ýana sary,
Aglap at önüne düşdi, Bozataw.

Atadan aýryldy gupakly oylan,
Satyldy, hüýr başyn eýeledi gulam,
Kimler Yrak gitdi, kimler gitdi Şam,
Kimseler Kürt, Tahran düşdi, Bozataw.

Kimsäniň gardaşy, ogul hem gyzy,
Tutuldy gün bilen aýy-ýyldyzy,
Atlas köýnek geýen kimiň ýalňyzy,
Zalymlar eline düşdi, Bozataw.

Gara göz inçe bil, gyz bilen juwan,
Ýüzleri gül kimin, gözleri mestan,
Huda emiri bilen bardylar balkan,
Döwlet guşy senden uçdy, Bozataw.

Kirpigi ok onuň gaşlary keman,
Ýüzleri gyrmyzy, mahydy-taban
Leýli, Züleýha dek ne gözel jenan,
Ýesir bolup ele düşdi, Bozataw.

Säher wagtda top hem tüpeň atyldy,
Bende bolup düşdüm, golum çatyldy,
Perideý gyz gynak bolup satyldy,
Kenizlik başyna düşdi, Bozataw.

Kimler şehit boldy, jandan aýryldy,
Kimler geda boldy, maldan aýryldy,
Kimse gözi şunkaryndan aýryldy,
Başyňa kyýamat düşdi, Bozataw.

Tagdyr Allanyňky, sebäp Goňuratdan,
Pehimsiz Seýilhan diýen ilatdan,
Aýra düşdün Aşamaýly, Kyýatdan,
Ilatsyz, ýaýlasyz galdyň, Bozataw.

Är-ýigit başyna müşgül iş düşdi,
Ýürek-bagrym, gamyň oduna bişdi,
Il-halkyň üstünden serpilip göçdi,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

Gözüm ýaşly, men gidermen çäräm ýok,
Hudaýdan başga mende puşty-penam ýok,
Hemme gitdi, sende durar adam ýok,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

Gala başy bolduň sen molla Pirim,
Özüň tälim-ylym, könlünde kiriň,
Perzendiň alsa Goňurat, ol hem öz biriň,
Hoş aman bol, bol bizden galdyň, Bozataw.

Ziýweriň hoşlaşar gadryňy bilip,
Gözüne ýaş dolup, bagryn dilip,
Aman bolsa, hal soraşar, bir gelip,
Hoş aman bol, bizden galdyň, Bozataw.

KÖNLÜM MENİŇ

Aga, begler, köňül ýetim,
Sowulmaz dumana meňzär,
Ýeke başymyň hasraty,
Girdaply ummana meňzär.

Ömür saraýy ýykylan,
Ykbal käsesi dökülen,
Hatsyz, galamsyz çekilen,
Bir ajap diwana meňzär.

Derdimiň ýokdur dogasy,
Bozuldy köňül galasy,
Umytly ynsan dünýäsi,
Hözürsiz döwrana meňzär.

Arzuwlar gezgüsi synan,
Suwlar esbek bolup dynan,
Etim könlüm baýguş gonan,
Bir köşki-eýwana meňzär.

Aşyk-ýarsyz, bilbil-gülsüz,
Keýik-çölsüz, sona-kölsüz,
Ziýwer aýdar ýurtsyz-ilsiz,
Adam bir diwana meňzär.

ÝOK MENIŇ

Gara gözli, şirin sözli dilberim,
Senden özge söwer ýarym ýok meniň,
Täze gülüstanym, mahy tabanym,
Hesretiňden hiç kararym ýok meniň.

Seni görsem, bolar meniň könlüm şat,
Dünýäniň gamyndan bolarmen azat,
Näzenin babynda kamatyň şemşat,
Senden özge zülpikärim ýok meniň.

Näzli dilber, sensiň wepaly jenan,
Husnuň jemalyňa bolarmen haýran,
Şirin janym bolsa, ýoluňda gurban,
Senden özge söwer ýarym ýok meniň.

GÖZELLER

Gyýa bakyp, meniň janymy alyp,
Ýüzümň jylwa bilen çykar gözeller,
Ýüregimde ada bolmaz ot ýakyp,
Meniň janym oda ýakar gözeller.

Durnadek oturyp, sonadek gezen,
Ýüz mün jylwa bilen gözlerin süzen,
Saçlaryna lagly-merjenler düzen,
Mün dürli näz bilen bakar gözeller

Ýar saraýy döwran on dört ýaşynda,
Gyzlar ýörär onuň degri-daşynda,
Aýdar Ziýwer, ýar söwdasy başynda,
Diýdim söýenimden muny gözeller.

SÖWDÜGIM

Bag içinde gyzyň güldek dolaşyp,
Sallana-mestana gelen söwdügim,
Anbar saçy näzik bile çolaşyp,
Sallana-sallana gelen söwdügim.

Yşky zemistanym misli ýaz edip,
Ýörüşini misli guba gaz edip,
Kä seredip, aşygyna näz edip,
Arzuw-arman bilen giden söwdügim.

Tawus ýaly jylwa bilen bakar sen,
Aşyklaryň ýüreklerin ýakar sen,
Tylla heýkel gerdeniňe dakar sen,
Gol gowşuryp, gujak açan söwdügim.

Gol gowşuryp, gujak açyp, nâz eden,
Belki baş gün, wysalynda şat eden,
Bir görmese köýüp, bişip, zar eden,
Ýürek-bagry natywan bolan söwdügim.

Synamy-synaňa goýsam bir zaman,
Zerre gubar galmaz köňülde arman,
Şirin janym bolsun ýoluňa gurban,
Diýende ýanyma gelen söwdügim.

HOŞ INDI

Garyplyk dünýäde her zatdan ýaman,
Gider boldum, maňa rugsat ber indi,
Öwrülip gelyänçäm boluň siz aman,
Mähriban pederim, kábäm hoş indi.

Baksam, hiç zat ýokdur sagy-solumda,
Kebap boldum men pakyryň dagynda,
Aýra düşdüm ýaşyň ýeten çagynda
Mähriban pederim, rugsat ber indi.

Gapyl olma, ýat et, Hakny-subhy şam,
Hakyň zikri bilen bolgaýsaň dowam,
Til üzre dogada bolgul elmydam,
Mähriban pederim, rugsat ber indi.

Ýaşyň ýetip seniň, geçdi zamanyň,
Ýeldek ýelip, ylgap geçdi döwranyň,
Magşar günü ýoldaş, bolsun imanyň,
Gamhorym, pederim, goluň ber indi.

GYŞ AKRABY

Gyş akraby gowy gaýry ilatdan,
Gaýry ilat ýagşy ýaman zürýatdan,
Ýorgasyz, ýörişsiz bir çaman atdan,
Araba goşsaň ondan öküz ýagşyrak.

MYHMAN GELSE ARYK SOÝMA

Myhman gelse, aryk soýma,
Semizini aýry goýma,
Bu dünýäge köňül goýma,
Pany dünýä öter-geçer.

AŇLAMAZ

Kasgaldaga-bir agary ýag pitse,
Garkyldaşyp, gonar kölün aňlamaz.
Patyşanyň döwleti gaýdaýyp diýse,
Gözüne ýag inip, ilin aňlamaz.

KATÇA

Begler, taryp etsem Katça perini,
Galam gaşly, gara gözleri bardyr.
Münlerçe sadaga, ýörän yzyna,
Misli güneş kibi, ýüzleri bardyr.

Görseňiz, bir peri nâz bilen bakar,
Nâz etse aşygyň janyňy ýakar,
Çep gözüni ýumup, sag gaşyn kakar,
Ýüz dürli, jilweli nâzleri bardyr.

Ýüzün bir göreniň akly lal bolar,
Göz ýaşyny döker, dynman sil bolar,
Nabat iýer, lebi kandy bal bolar,
Lebinde käseli ballary bardyr.

Indi seniň tarypyňy diýeýin,
Gulak goýup diňleseňiz, gyz Katça,
Öz waspyňy men özüňe diýeýin,
Pähim eýläp, aňla muny, gyz Katça.

Älemiň ýüzünde bir gözel bolduň,
Derýa kimin dolup-daşyp möwç urduň,
Ahyrynda hataryňdan kem bolduň,
Gadryň gitdi, deň-duşuň gyz Katça.

Saýlap-seçip, bir ýigidi tapdyňyz,
Eginleriňe ýüpek-serpaý ýapdyňyz,
Ýüzlerinden gaýta-gaýta öpdüňiz,
Ol hem aýra düşdi senden gyz Katça.

ARMANLY DÜNYÄ

Bu dünýäde şady-horram bolmadym,
Galdyň ýüregimde armanly dünýä,
Aýşy eşiret, zowky-sapa sürmedim,
Galdyň ýüregimde armanly dünýä.

Geýmäge serpaý ýok, münere at ýok,
Asmanda uçmaga mende ganat ýok,
Çyrmaşyp ýatmaga bir perizat ýok,
Ýürek bagrym dildiň armanly dünýä.

Dünýä malyn kowsam, mende eglenmez,
Birine ýeter-de, birine ýetmez,
Bu dünýäniň işi ölýänçäň pitmez,
Galdyň ýüregimde, armanly dünýä.

Birniçäni altyn-tagta mündürdiň,
Birniçäniň janyň otda söndürdiň,
Ieýli kibi yşk odunda ýandyrdyň,
Meni Mejnun etdiň, armanly dünýä.

Men bir pynhan ýerde mekan tutaýyn,
Ah daryh diýip, men şunda ýataýyn,
Ziýwer aýdar, haýsy birin aýdaýyn,
Bir gün göre salar, armanly dünýä.

BIBIGÜL

Hudaýyň emri bilen dünýäge geldiň,
Zowky-sapa döwran sürdün Bibigül.
Seljerdiň ýagşyny, ýamany bildiň,
Akly kämil, sahyp-jemal, Bibigül.

Ondan soňra düşdün, ilň gözüne,
Taryp boldun şahyrlaryň sözüne,
Bu ýalançy pany dünýä yüzüne,
Ýeketäk bir özüň geldiň, Bibigül.

Ataň atalykdyr, adyň Bibigül,
Zybanyň şirindir, yüzleriň gülgüne,
Eneň-hatyradyr, ýeňňeňiz-Aýgül,
Mejnun edip aklym aldyň, Bibigül.

Altyn goş bilezik bardyr destinde,
Görenler hyzmatkär paýu-pestinde,
Günde toý-märeke bolar üstünde,
Sährada bir şähri-azym, Bibigül.

Gören arzuw eder, görmedik höwes,
Görseň jan-jismiňi eýledi kapas,
Begligi jaý etdi, Maňgyt, keneges,
Senindeý jenanlar ýokdur, Bibigül.

Özüň dana boldun hem aklyň kemal,
Ähliniň gözeli aý ýüzli jemal,
Ata çykan ak maýaly Aýjemal,
Ol hem sendek bolmaz, lapdyr Bibigül.

Kazaly bir şäher, Orenbur onda,
Aklym laldyr tarypyny ýazanda,
Kyrk mün öýli Nogaý şähri kazanda,
Tapmadym men sendeý gyzy, Bibigül.

Bolupdy, ýene köp Nogaý şähri,
Olary ýok etdi, orsuň gahary,
Sen erursen misli sadap-göwheri,
Dünýäge bir özüň geldiň, Bibigül.

Sözi şirin-şeker, lebinde baly,
Ony görenleriň gider hyýaly,
Haýt-märekede, gyzlaryň hany,
Dünýäde bir özüň boldun, Bibigül.

Ýar döwrany aýny on dört ýaşynda,
Her kim oýnap-güler deňi-duşunda,
Aýdar Ziywer, ýar söwdasy başynda,
Zamanynda ata çykdyň, Bibigül.

ÝARANLAR

Öýden çykdyk şähri Hywa tagzym edip,
Goňyrat galasyna bardyk ýaranlar.
Kälmen geldi bazar jaýy eşidip,
Derýa arkasyna geçdik, ýaranlar.

Kälmen, Žalmen bize garaman gidip,
Ýaman ýaby bilen dargadan geçip,
Derýa ýakasynda yzyndan ýetip,
Üç gün ýoldaş bolduk bile, ýaranlar.

Üçümüz birnäçe ýollardan geçip,
Namazşam wagtynda öküze ýetip,
Ählimiz pikirde, bir hyýal edip,
Baýmakly iline bardyk, ýaranlar.

Hojaniýaz gaýkynyň öýün sorap,
Akbagly bir öýe bardyk nyşanlap,
Her kim öz atyny araba baglap,
Öýe tarap gadam urduk, ýaranlar.

Öýden çykyp hiç kim habar almady,
“Siz kimler?” diýen sowal bolmady,
Indi durar ýaly takat galmady,
Öý içine girip, bardyk, ýaranlar.

Ol öýde bar eken bir-iki jenan,
Kirpigi ok ýaly, gaşlary keman,
Geýen geýimleri misli zagpyran
Gozganyp ýerinden turdy, ýaranlar.

Bize nâz edip, gaşlaryn kakyp,
Kündüge suw guýup, oduny ýakyp,
Edep-ekram bilen oturdy bakyp,
Gunçadek açylyp, güldi ýaranlar.

– Ýigitler aýp görmäň, tiräňiz kimdir?
Agaňyz kim bolar, begiňiz kimdir?
Başlyk hem kazyňyz, müftiňiz kimdir?
Diýip bize sowal berdi ýaranlar.

– Tirämiz sorasaň sandawly-goňyrat,
Agamyz Öwezbeğ, kethuda Şamyrat,
Başlygymyz Tokgyzdyr kazul hajat, –
Diýip oňa jogap berdik, ýaranlar.

Ata ot bolmady, myhmana zynat,
Ol öýde bolmady bize hiç hormat,
Ula-kiçä, bizden pendu-nesihat,
Baýmakly myhmany bolmaň ýaranlar.

Uzakdan göründi bir-iki gara,
Yzyndan ýetdik, biz, çapgylap bara,
Soraşyp garasak, keneges biçäre,
Goýun çopan eken, bildik ýaranlar.

Öýünde bar eken bir-iki gyzy,
Biri gyzył güldür, biri gyrgyzy,
Bu gije, Kälmeniň aýy-ýyldyzy,
Kälmen ony görüp, ýandy ýaranlar.

Şu gün ata öz meýline iým berip,
Sülgünli palawy iýdik dem berip,
Şady-horram bolup, atlary sürüp,
Hiwa şäherine gitdik ýaranlar.

ÝALYDY

Agalar, ýarymyň tarypyn diýsem,
Tuba agaç onuň kaddy-dalydy,
Edebin-ekramyn, ahwalyn diýsem,
Misli Mejnun söýen Leyli ýalydy.

Begler taryp etsem gezen ilaty,
Ol ýerde görmüşem bir perizady,
Baksam gül yüzüne-atyr, aý yüzli,
Jennetiň hüýr guşy toty ýalydy.

Aýtsam, deň gelmeýär, älemin baryn,
Hüýrlər ýoldaş bolmaz, diýsem tarypyn,
Beýan etsem onuň ismi-şerifin,
Öten bir ýagşynyň ady ýalydy.

Ony öz süňnünden ýaratmyş suhan,
Ýüzi on dört günlük aý dek bir aýan,
Gören beýhuş bolar ine zaman,
Seýil edip behişden çykan ýalydy.

Gandy-nabat, şähdi-şekep aşlary,
Gunduzdan garadyr onuň gaşlary,
Zeyin etseňiz, onuň galam gaşlary,
Kätip galam bilen ýazan ýalydyr.

Oturyşy-durna, ýörüşi-gazdyr,
Başdan aýak ähli, agzasy näzdir.
Hoş surat, hoş edep, bir algyr bazdyr,
Misli bakyşlary laçyn ýalydyr.

Zaýa bolar biwepanyň ýöräni,
Aýşy-eşret zowky sapa süreni,
Bir gün alyp gitse malyn bereni,
Misli guşy uçan kelpe ýalydyr.

Ziwer aýdar, indi halyň ne geçer,
Ýa şu gün, ýa daňdan kerweniň göçer,
Sag bolsaň, başyňa her bir iş düşer,
Biwepa ýar pany dünýä ýalydyr.

*Biz türkmen şahyry we alym halypamyz
A.Mämmedowyň terjimelerini hem gaýta seredip,
düzedişler esasynda goşmaçalar girizmek bilen
okyjylar köpçüligine hödürleýäris.*

DÖWRAN BOLMADY

Senemler golunda tylla saz edim,
Zybana getirer jenan bolmady.
Sähralar içinde algyr baz edim,
Saýatlarym, kölüm awlan bolmady.

Ömür berse içi-daşy armanly,
Surmeseň ne derkar baş gün döwrany,
Çöllerde ylgaýan ahu-jereni

Saýat alan ýaly döwran bolmady.

Elip kaddym dal dek boldy, бүкүldi,
Gözlerimden ganly ýaşlar döküldi.
Ýol boýuna boýana üwen hasyl-ýükümni,
Bazara eltere kerwen bolmady.

Derek ýok uçurdan guba guşumdan,
Bazarym dargady irtе peýşinden,
Kerwen öten çagy meniň duşumdan,
Köňül mülküm ýola enjam bolmady.

Syrym paş etmedim herdez hiç kime,
Sütem eýledim ömre baş günde,
Güzer derbentine guran köşgümde,
Dert paylaşar dosty-ýaran bolmady.

Dünýe bir görkezip Leyli jemalyn,
Alyp gitdi pikri-zikri hyýalym,
Harmanym taýýarka bermän şemalyn,
Şemal berse, atar harman bolmady.

Bilbili zar edip şeýda güllere,
Mejnun dek çykmyşam çölden çöllere,
Nesibäm köp tartyp gaýry illere,
Çöpläp boldum diýsem tamam bolmady.

Mende Watan boldy il-günsüz galan,
Baglarymda bilbil uçup, zag galan,
Ziwer diýr, dünýäge gelenim ýalan,
Mende bir bigaýgy zaman bolmady.

KÖŇLÜM MENIŇ

Aga, begler, köňül ýetim,
Açylmaz, dumana meňzär.
Bir başymdaky hasratym,
Girdaply ummana meňzär.

Ömür saraýym ýykylan,
Ykbal käsesi dökülen,
Hatsyz, galamsyz çekilen,
Bir ajap diwana meňzär.

Derdimiň bolmaz dogasy,
Bozuldy köňlüm hywasy,
Umytly ynsan dünýäsi
Şöwketsiz döwrana meňzär.

Arsuwlar gözgüsi synan,
Suwlar esbek bolup dynan,
Ýetim köňlüm baýguş gonan,
Bir köşki-eýwana meňzär.

Aşyk – ýarsyz, bilbil – gülsüz,
Keýik – çölsüz, sona – kölsüz,
Ziwer aýdar, ýurtsyz-ilsiz
Adam bir diwana menzär.

GEREKDIR

Owalynda goç ýigide
Bir ajaýyp at gerekdir.
Myhmana hyzmat etmäge
Sonra gol-ganat gerekdir.

Bedew at ýollar aşanda,
Gylyç gana bulaşanda,
Mert başyna iş düşende,
Ýigide gaýrat gerekdir.

Ganyma garşy baranda,
Duşmanyndan ar alanda,
Aman-esen dolananda,
Ýigide myrat gerekdir.

Mar saçlary bile düşen,
Sözleşende söz alyşan,
Derýa kimin dolup-daşan,
Ajap perizat gerekdir.

ÝÜREGİNDE BOLMAGYNÇA

Asly bozuk sözi bilmez,
Nesihat diňlemez, almaz,
Aýdanyň aňynda galmaz,
Ýüreginde bolmagynça.

Ýagşylara gadyr bermez,
Hiç närsani ýagşy görmez,
Görkezen ýoluňdan ýörmez,
Tä ganyna guýmagynça.

Gadryn bilmez dogan ýeriň,
Parhyn bilmez haýyr-şeriň,
Gadryň bilmez hakyky merdiň,
Başyna iş düşmeginçä.

Bahasy ýok çyn daragtyň,
Parhy kändir adamzadyň,
Gadry bilinmez gyr atyň,
Pyýada ýol aşmagynça.

Gadryň bil şirin janyň,
Halal tapylan dänäniň.
Gadryň bilmez aşyň-nanyn,
Baş gün zaryň çekmeginçä.

YÖRMEĞİNÇÄ YÖK MENİŇ

Gara gözli, şirin sözli dilberim,
Senden özge söwer ýarym ýok meniň.
Täze gülüstanym, mahy-enwerim,
Hasratyňdan hiç kararym ýok meniň.

Seni görsem bolar meniň köňlüm şat,
Jahan gaýgysyndan bolar men azat,
Näz-mylakat taýdan kamatyň şemşat,
Senden özge zülpikärim ýok meniň.

Näzli dilber, sensiň wepaly jenan,
Husny-al öwşüňe bolar men haýran,
Şirin janym bolsa ýoluňa gurban,
Senden özge söwer ýarym ýok meniň.

BOLADYR

Dag başyndan aksa ýagyş,
Eteginini sil kyladyr.
Garyplykdan akan göz ýaş,
Romalymy öl kyladyr.

Bu ne gaýgy, bu ne duman,
Bolmadym men dertden aman,
Şerap içmeý çekip efgan,
Akly-huşum lal boladyr.

Ýörmedim men oýnap-güle,
Mejnun kibi çykdyň çöle,
Gije-gündiz gaýgy bile,
Elip kaddym dal boladyr.

Derdim artar demme-demden,
Gutulmadym hergiz gamdan,
Medet isläp Alla, senden,
Gözde ýaşym sil boladyr.

Ajynyýazdyr meniň adym,
Ýetmez Allaha perýadym,
Içde lowlap ýanar odum,
Öçmeginçä mün boladyr.

GUBA GUŞ

Gitdiň gözden gaýyp bolup,
Gel-ha-ha, guw-guw, guba guş!
Men gezer men saýyl bolup,
Gel-ha-ha, guw-guw guba guş!

Uçmagyl eliň tersine,
Çykmagyl dagyň gerşine,
Rehim eýle ýalbarşyma,
Gel-ha-ha, guw-guw, guba guş!

Sen guşlaryň algyr bazy,
Ýolda galdy çypar tazy,
Men garaşýan gyşy-ýazy,
Gel-ha-ha, guw-guw, guba guş!

Aýlanaýyn men gözüňden,
Ganat, guýruk hem özüňden,
Duşmanyň gitdi yzyňdan,
Gel-ha-ha, guw-guw, guba guş!

Seni diýip Ziwer aglar,
Ýurek-bagryn oda daglar,
Ölinçä islär-soraglar,
Gel-ha-ha, guw-guw, guba guş!

GÖRÜNDI

Şukur hakyn dergahyna,
Deniz görüňdi, görüňdi.
Münüp barýan arryk ýabym,
Semiz görüňdi, görüňdi.

Gaşymdaky iki ogry,
Doňuz görüňdi, görüňdi...

BOLMASA

Ýaranlar, bir sözi aýdaýyn size,
Ýigit gezebilmez joşy bolmasa,
Akyl bolsaň, pähim eýle bu söze,
Nämä gezsini, köňül hoşy bolmasa?

Mert bilen namardy bildirer söweş
Söweş meýdanynda gerek garyndaş,
Şol meýdanda janyň gitse göwre läş,
Mert ýigidiň mert gardaşy bolmasa.

Goç ýigidiň münen aty aýlanar,
Any görüp merdiň. köňli şaýlanar,
Magşugynyň syýa-zülpi tovlanar,
Zülp ýaraşmaz galam-gaşy bolmasa.

Ýigidiň süýji dil aýaly bolsa,
Öýüne gezmäge myhmany gelse,
Hezzetde-hormatda, hyzmatyn kylsa,
Myhmanlasa, başga işi bolmasa.

Akylly ýagşynyn. kinesi bolmaz,
Ýaman adam kinesinden aýňalmaz,
Ata münen bilen kethuda bolmaz,
Ilden artyk akyl-huşy bolmasa.

Ýigit nesip çekip ýat ile göçse,
Anda baryp şeker bilen bal içse,
Aga-ini, gardaş ýadyna düşse,
Nälaç ýörer deňi-duşy bolmasa.

Hak bezirgen ýola çyksa ýaraşar,
Gije-gündiz ýörir, dag-çölden aşar,
Ahyr bir gün kerwen ýoldan azaşar,
Ýolun bilen kerwenbaşy bolmasa.

Tagt üstünde duran adyl soltanlar,
Bir başça ýok sorar ili bolmasa.
Ýürekleri at başy dek batyrlar,
Aýalça ýok, at-ýaragy bolmasa.

Mollalar hun çekip hatlaryn ýazar,
Boýnunda kädisi, derwüş ýol gezer,
Baş-başyna bolup pukara tozar,
Eger, ýurduň şasy adyl bolmasa.

Näler bolmuşdur bu çyn könüller,
Hazan ursa, solar gunçaly güller,
Çemenlerde saýrap duran bilbiller,
Torgaýça ýok, gonar güli bolmasa.

Aga-begler, bir söz diýsem ýürekden,
Söz sözlesem söze düşmez gödekler,
Uçup ýören guw-gaz, durna, ördekler,
Haly harap, gonar köli bolmasa.

Dünýäde Ziwer dek dertli kişi ýok,
Bidertlerin onuň bilen işi ýok,
Ýalançyda zerre köňül hoşy ýok,
Ýary-ulpet, byradary bolmasa.

AÝRYLSA

Aşyklar aglaýyr Leyli mysaly,
Gara gözli, kaddy daldan aýrylsa,
Ruzy-şep gan ýütup çekerler zary,
Şirin sözden, süýji dilden aýrylsa.

Aşyk magşuk üçin janyndan geçer,
Mydam yşk oduna örtener, bişer,
Är ýigit gam iýip, gunde gan içer,
Nesip aýra düşüp, ilden aýrylsa.

Ilinden aýrylan diwana bolar,
Ýaryndan aýrylan bigäne bolar,
Arylar uçuşyp, perwana bolar,
Öýjügi bozulyp, baldan aýrylsa.

Ýigit garyp düşse söhbeti bolmaz,
Doganna, dostuna yzzaty bolmaz,
Meýlis-märekede hormaty bolmaz,
Ýigit garyp düşüp, maldan aýrylsa.

Däh diýende ozup ganatly guşdan,
Toýnagynyň naly altyn-kümüşden,
Alma göz arap at galar münüşden,
Guýrugy dökülip, ýaldan aýrylsa.

Ziwer aýdar, saňa geler şum ölüm,
Sözle, hazan urup solmazdan gülüň,
Sözlemekden galar bu gyzyl tiliň,
Bir gün çybyn kibi jandan aýrylsa.

ÝIGITLER

Är ýigit golunda maly bolmasa,
Ýalançyda öz deňinden kem bolar.
Arap at garrysa, ýaly bolmasa,
Arkasyny ýagyr tutar, leň bolar.

Ýigide arap at gerek howaly,
Ikinji, zen gerek uýat-haýaly,
Soňra bolsa perzent, döwleti-maly,
Döwletsiziň kalby mydam gam bolar.

Goç ýigide gerek bir ýary-zyba,
Galam-gaş, gara göz, kamaty ragna,
Ýigidiň hatyny bolsa bihaýa,
Haçan görseň öýde dawa-jeň bolar.

Ýaman aýal äriň aýdanyn etmez,
Sözünü diňlemez, könlüne ýetmez,
Öýüň galmagaly gutarmaz, gitmez,
Mert ýigidiň haly mydam teň bolar.

Ýamanyň ýagşynyň sorasaň parhyn,
Tapawudy ýaly er bilen arşyň,
Ýaman hatyn bolar bizary halkyň,
Söz sözlese ýagşy bilen deň bolar.

Ýagşy hatyn taňryň ýagşy nygmaty,
Öpseň, guçsaň janyň tapar rahaty,
Begler, ýagşy ýaryň şeýle söhbeti,
Ýalançyda güle reňbe-reň bolar.

Öýlenseň öylengin soraýyp zatyn,
Ismiň, neslin, ýedi puştun-öwlatyn,
Beg eline duşse bir ýagşy hatyn,
Sesi çykmaz, anyň köňli giň bolar.

Ajynyýaz, gybat sözi sözleme,
Adata öwrüp gybaty yzlama,
Goý sözüňi, mundan artyk söýleme,
Mundan köp sözleseň sözüň zeň bolar.

MEÑZÄR

Hyýal etsen menin könlüm,
Ýerlengi ata meňzär.
Bir dostuňdan göwnüň galsa,
Galat ýazlan hata menzär.

Halaýyklar, oýlap gara,
Ýagşylaşar kem-kem ara.
Duş bolsaňyz ýagşy ýara,
Ömruň gülüstana menzär.

Için dolar namys-ara,
Könlü bermez ruzygäre,
Işin düşse nebsin iyre
Kapasa düşene meñzär.

Dolsa için dawa-şere,
Könlün meñzär gara ýere,
Ýaman hatyn ýagşy äre,
Bir ýaman töhmete meñzär.

Goç ýigit bolsa hemraýyň,
Ne gaýgyň bor, ne perwaýyň,
Gül açar könlü saraýyň,
Gyş günleriň ýaza meñzär.

Pully bolsa kesbi-käriň,
Duşmanynda köýmez aryň,
Hemme seniň dosty-ýaryň,
Dört tarapyň kybla meñzär.

Abadandyr sägyň-soluň,
Uzan ýerne ýeter goluň,
Bolsa jedelli mert ogluň,
Könlün belent daga meñzär.

Syr ýaýmaz adam danasy,
Sözlän sözi söz parasy,
Ýaman goňşynyň arasy,
Günde jenjel-dawa meñzär.

Göge ýeter çeken nalaň,
Weýran bolar jiger-janaň,
Akmak bolsa dogan balaň,
Ömrün zemistana meñzär.

Il-hala sala salmasa,
Aga-inini bilmese,
Çagan wesýetiň almasa,
Için ýanar oda meñzär.

Goýulýar diýp hormat-sarpa,
Eýe men – diýp şeýle bagta,
Ýaýylmasa sözi halka,
Şahyr köne tama meñzär.

Adam ogly – bary adam,
Köňle şatlyk al dünýäden,
Bir gadyr bilmeýen nadan,
Dört aýakly mala meñzär.

BOLARMY

Däli könlüm, her jaýlara dolanma,
Her jaý diýmek bilen imkan bolarmy?
Sözleşende söz parhyny bilmeýen,
Adam diýmek bilen ynsan bolarmy?

Ýigit gerek, öz jaýynda sözlese,
Her kime syr bermän, syryn gizlese,
Gadry bilner bir gadyrdan yzlasa,
Gadyr bilmez jaýa myhman bolarmy?

Goç ýigide abraý gerek, mal gerek,
Müritlere kuwwat gerek, hal gerek,
Ahyrýet islesen dogry ýol gerek,
Köňül hoş etmese, girýan bolarmy?

Goç ýigidiň aty-dony şaý bolsa,
Alan ýary akylyna taý bolsa,
Ogly-gyzy bolup, ene baý bolsa,
Ýalançy dünýäde arman bolarmy?

Ýagşyny pähim eýle, sözlegin sözün,
Ýamana parhy ýok güz bilen yüzün,
Edepsiz-ekramsyz, bipähim gyzyň,
Hoshroý bolmak bilen jenan bolarmy?

Ziwer aýdar, Allam, özün, eg eýle,
Atym, donum, köňül-hoşum jem eýle,
El-aýagym, başym-gözüm sag eýle,
Menden gaýry derde ýanan bolarmy?

BOLAR

Gara dagyň çür depesi
Garly bolar, garsyz bolar.
Bir goç ýigit ýat illerde,
Mally bolar, malsyz bolar.

Bahar ötüp, gelse ýazlar,
Sallanyşar serwi-näzler,
Gagyldaşyp guba-gazlar,
Kölly bolar, kölsüz bolar.

Horezminde galdy jaýlar,
Çeker boldum ahy-waýlar,
Dag başyndan syzan çaylar,
Silli bolar, silsiz bolar.

Kerwenler geçer çöllerde,
Suhsurlar uçar köllerde,
Bir goç ýigit ýat illerde,
Tilli bolar, tilsiz bolar.

Ýat illerde goç ýigitler,
Ýüregine salmaz dertler.
Boýny gulaç arap atlar
Ýally bolar, ýalsyz bolar.

Arzuw-arman pelek işi,
Dynman akar gözüm ýaşı,
Ýat illerde ýören kişi,
Ýolly bolar, ýolsuz bolar.

Garyp Ziwer günde aglar,
Ýureginde kändir daglar,
Reňbe-reň açylan baglar,
Güllü bolar, gülsüz bolar.

DÜŞER

Agalar, ýarym tarypy,
Zülpi ýañagyna düşer.
Maňlaýyna düzse merjen,
Görki dodagyna düşer.

Bu jahana düşmüş görki,
Edep-ekramlydyr durky,
Sallananda syýa-zülpi,
Ýaryň gujagyna düşer.

Gör, bak, tylla bilezigni,
Gaşy ýaý, gözi süzülgi,
Çykarsa altyn ýüzügni,
Ýene barmagyna düşer.

Ýakasynda kän monjugy,
Göwher ýaly ýaglyjagy,
Altynlap ören saçbagy,
Ýörse topugyňa düşer.

Söz ýaýylar ilden-ile,
Gezer-geçer dilden-dile,
Perwaz urup gülden-güle,
Baryp pudagyna düşer.

Seýle çykça jilwelenip,
Ýar gaşyn kaksa tovlanyp,
Ziwer aýdar köýüp-ýanyp,
Öz-özünden oda düşer.

GÖZLERİM

Hak meni ynsan ýaratdy, nowbaharym, gözlerim,
Ençe baglary seýr etdi, gülgüzarym, gözlerim,
Maksadu barlykda gezdim, ygtybarym, gözlerim,
Meger, tenden soň barar, sakla mazarym, gözlerim
Isleýen ýerime elten görgür nazarym gözlerim.

İňdi senden aýrylyp, niçik geçer halym meniň
Degre-daşym gabalyp, batyl bolar ýolum meniň,
Kowmy-gardaşym tanyman, ýat bolar ilim meniň,
Ikisi kem ellä gelip, gaýtdy ykbalym meniň,
Elbidaglap gitdiň menden, herne barym, gözlerim.

Ýel dek öwsup ötdi ömrüm, bir sagat döwran eken,
Taňladyr ýaşlykda ötdi, jan oňa myhman eken,
Pany dünýä bil baglasaň, düýbi onuň weýran eken,
Nije müň ýyl ýaşasaň, ahyry arman eken,
Ýaz gidip, geldi gyşym, intizarym, gözlerim.

Onym – on başimde gezdim gyş günümü ýaz edip,
Ýigrimi baş, otuzymda sözler sözledim saz edip,
Bilbil dek uçdum howada, çarh urup, perwaz edip,
Laçyn dek ýeldim-ýüwurdim, buýsanyp hem nüz edip,
Gülbahar genjim-hazynam, nowbaharym, gözlerim.

Iki kem ellime geldim, guragaý ýaşym meniň,
 Müň derde kaýyl bolup, dökülmiş dişim meniň,
 Arzuw-armanym bolupdyr, herne, ýoldaşym meniň,
 Ýagşyny ýada düşürmiş, gör, niçik huşum meniň,
 Elbidag, gitdiň-le nirä, her ne barym, gözlerim!

HER KIM HATAM BOLUP PANY DÜNYÄDE

Her kim Hatam bolar pany dünýäde,
 Bar bolup baýlygy, bolsa hümmeti.
 Kim bolsa-da ýeter maksat-myra-da,
 Düzüw bolsa yhlas bilen niýeti.

Baýlykdan gözlemez şöhraty-şany,
 Bolsa sahawaty, haýyr-yhsany,
 Är ýigit öýüne gelse myhmany,
 Myhman bilen geler huda rähneti.

Bahyllar öýünde gazan gyzdyrmaz,
 Bir don geýse dagy on ýyl tozdurmaz,
 Myhman gelse «Ýer ýok» diýip sygdyrmaz,
 Mally bolup, bar-da bolsa döwleti.

Ýagşy bolsa är ýitidiň, saýlany,
 Ýigidiň könlünde galmaz armany,
 Ýaman bolsa mert ýigidiň jenany,
 Başynda dünýäniň gaýgy-külpeti.

Ziwer aýdar hak ýoluna bol kaýyl,
 Hak ýolunda gurban boldy Ysmaýyl,
 Gaharlanyp bir gün gelse Ezraýyl,
 Bermän goýar asla bir dem möhleti.

BÄRI GEL

Aý – elip dek näz edip, tumarlar dakan bäre gel,
 Be–burulyp, saz edip, gaşyny kakan bäre gel,
 Ti – tutaşyp ot kibi, gyýa bakan bäre gel,
 Si – sena aýdyp, diliden ballar akan bäre gel,
 Jim-janymy örteýip, otlara ýakan bäre gel.

Ha-da halym görkezip dur, tende janym sendedir.
 Hi – hyýalyň kimdedir belki hyýalyň mendedir,
 Dal–doga tapmaz bu derdim, derdime dermandadyr,
 Zaly-zowkum, hassa janym, köňlüme hyýaldadyr,
 Rehi-romalyň ele alyp, gyýa bakan bäre gel.

Zähi – zehinim gidip, gelmekde boldum gaşyňa,
 Sin –syýa dek gaşlaryň, hünji düzülmüş saçyňa,
 Şin – şeker dek lebleriň, ballar goşulmuş aşyňa,
 Sad – sapa sürmek üçin, perwanadyr men başyňa,
 Zad – zar ýyglap geldim perwana bakan bäre gel.

Taýy – takat galmady görsem aýaklaň tozuny,
 Zaý – zulum eýlemesin şirinu-şeker sözüňi,
 Aýny-älem dek bolup, nura dolan ýüzüňi,
 Gaýny – gazap kylmasyn jellada ogşaş gözüňi,
 Pi – pena bolga jahanda intizarym, bäre gel.

Kap – kararym bolmady, galdym yzynda bihabar,
 Kep – kemalyňa geldiň ki, döşünde bişin jüp enar,
 Lamy – lagly-lebleriň, boldum söýmäge intizar,
 Mim – meniň dek biçäre ýyglap yzynda zary-zar,
 Nun – nobat dek lebleriň baldan ýasalmyş, bäre gel.

Waw – wepasyz dünýäde, wada beripdiň sen düzüp,
Hi – heniz her çak seni, tapmadym gözläp, gezip,
Lam – elip dek lebleriň, göws üzre naryň üzüp,
Ýa-ýaý kimin gaşlaryň, ok kirpigiň bagrym ezip,
Messan basyp, jilwe edip, her ýana bakan bäri gel!

Gyz Oraz

Atasy Abyl kethuda, molla Täjidir agasy,
Zerbarak altyndan ýasalmyş anyň gulak syrgasy,
Geýdigi jennet lybasy, gunduz tutulmyş ýakasy,
Haýt-märekä, toýa çyksa, barça gyzlar parasy,
Barçadan artyk seniň husny-jemalyň, gyz Oraz.

Garga balasy oýnamaz kölde gonar gaz bilen,
Oturşy-turşy ajaýyp hem şirin perwaz bilen,
Myhman gelse garşylar şahy-söhbət saz bilen,
Göreniň kalbyn gyjyklar bir tükenmez nüz bilen,
Barçadan artyk seniň husny-jemalyň, gyz Oraz.

Altyn gupba, kümüş öňlük, boýna monjuk dakany,
Atadan asyl dogupdyr gözlere has ýakymy,
Aýjemala meňzemiş ol öýe girip-çykany,
Kükregiňe oýlar salur gyýa-gyýa bakany,
Barçadan artyk seniň husny-jemalyň, gyz Oraz.

Her ýigit halta getirse, dolduruplar şaý salar,
Üstüne ganymy gelse, gaýra durzar, gaý salar,
Eger-ki myhmany gelse, gol gowşuryp garşy alar,
Myhmandan baryn aýamaz, saçagyn giňden ýazar,
Barçadan artyk seniň, husny-jemalyň, gyz Oraz.

SALAM DIÝGEÝ SEN

Abdyllajan, saňa atam uçrasa,
Hajynyýaz salam diýdi diýgeý sen.
Gözi ýaşly garyp enem uçrasa,
Ogluň menden salam diýdi diýgeý sen.

Ogluňzyň muşakgaty zyýada,
Elinde taýagy, özi pyýada,
Ruzy-şäp elmydam bolsun dogada,
Perzendiňiz salam diýdi diýgeý sen.

Men gider men gözden ganly ýaş döküp,
Dünýä diýip jismim otlara ýakyp,
Iýre azygy ýok, billeri бүкүк,
Mähriban atama salam diýgeý sen.

Men gitmişem ýürtdan çykyp, ah urup,
Hakyň permanyna boýnumy burup,
Hüýrzada öňünden çyksa ýüwürip,
Ataň menden salam diýdi diýgeý sen.

Gyzgyn salamymy ýetir sen menden,
Geler men şirin jan çykmasa tenden,
Nygmatulla gelip sorasa senden,
ÝOL üzre ataňy gördüm diýgeý sen.

Molla kişi gelip bir goýun gözli,
Süýji dil, ortaboý, nurana ýüzli,
Lebzi gandu-nabat hem şirin sözli,
Menden saňa salam diýdi diýgeý sen.

Dagyma, düzüme, derýa kölüme,
Dönüp giden ýüregimiň siline,
Garaz, uly-kiçi – tutuş ilime,
Ajynyýaz salam diýdi diýgeý sen.

GÖRERE GÜN BARMY KA

Arzuw eýlär köňlümüz dogan ýurda baraly,
Ýaru-dostlar hem gadyrdan bile-birle ýörelä,
Rehim eýle, patyşahym, ilime goýber meni,
Ýa, ylahym, il-günüm görere günler barmyka?

Hak ezelde eýlemiş uşbu ýörişi biz nesip,
Ýary-dostdan aýrylyp, başa gaýgy-gam düşüp,
Bile ýörlen gyzu-juwan, dost ýar bilen görüşip,
Ýar bilen hemdem bolup ýörere günler barmyka?

Penaňda perwerdigärim, saklagyl, men bir garyp,
Jismim içre goýan janyň baş günlük myhman berip,
Mülkümi berdim taňryýa, galdym, ynha, el serip,
Bilmenem il bile döwran sürere günler barmyka?

ÝOKDUR

Sözle-ha bilbil zybanym,
Iki geljek zaman ýokdur.
Gider bir gün şirin janym,
Bu sözümde güman ýokdur.

Men eýleşem bir-bir beýan,
Pany zatdyr uşbu jahan,
Isgender Rüstemu dessan,
Ol hem diri ýören ýokdur.

Bedasyl bolsa zürýadyň,
Dünýäde tutulmaz adyň,
Bolmaz asla köňül şadyň,
Bu sözümde güman ýokdur.

Gaçsa eger döwletiniň,
Gider hezzet-hormatyňyz,
Bilgil, artar zähmetiniň,
Çyndyr sözüm ýalan ýokdur.

Jan bir güldür solar bolsa,
Ezraýyldan habar gelse,
Janyň teninden aýrylsa,
Ondan başga ýaman ýokdur.

Kimler aşyk bolup ötdi.
Kimler maksadyna ýetdi,
Gara ýer barçany ýuwtdy,
Ýalan dünýä goýan ýokdur.

Özüni bilen ýaş juwan,
Eder mydam haýyr-yhsan,
Barça bu dünýäge myhman,
Diri ýörir zaman ýokdur.

Akdym derýa dek joş urup,
Söz üstüne söz aşyryp,
Şükür, haka gol gowşuryp,
Bu könlümde arman ýokdur.

OÝAN

Nyspy-şab geldim gaşyňa, näzli jenanyň, oýan,
Şem-çyrag ýakdym başyňa, nury enwaryň, oýan,
Gözlerimniň röwşeni ol mahy-tabanyň, oýan,
Ýoluna zar eýlegen, eý, misli efganyň, oýan,
Men seniň geldim gaşyňa, rehim et, janym, oýan.

Bu säher çagynda geldim, bimahal ýola düşüp,
Wadama etsem diýip, gähi ýörip, gähi uçup,
Sen ýatyp sen bihabar, altyn düwme bendiň çöşüp,
Göwnüm istär görmegiň jennet kibi göwsüň açyp,
Goýma munça zarladyp, gözüňi aç, ýarym, oýan.

Ser-sepile berme el, gökde, meňzeş Aýa sen,
Ger mynasyp yşbu jahanda bir jenneti jaýa sen,
Sapana salyp seni, atsa howaýa bir gedem,
Ähtimal, düşseň, gelip deňiz teýinde laýa sen,
Aşygyň mätel bolup, başyňda dur, ýarym, oýan.

BILMEDIM

Il-gün gözlerimden uçdy ýaranlar,
Ata-ene habaryň bile-bilmedim.
Ýat ýerde baş ýylym geçdi, ýaranlar,
Ata-ene didaryň göre bilmedim.

Ilimden habar ýok, adam gelmedi,
Ne hala düşüp men hiç kim bilmedi,
Dişlerim akjaryp, ýüzüm gülmedi,
Nirede ne baryň bile-bilmedim.

Ilimizde alma, injir, nar galdy,
Gaýgy-gussa batyp zary-zal galdy,
Dolanawer diýip söwer ýar galdy,
Anyň habaryň bile-bilmedim.

Soňla sözüň Ziwer, gysgarak aýdyp,
Ah çekdiň ýat ilde gaýgylyar ýuwdup,
Görerismi, görmerismi biz gaýdyp,
Şu işleň jogabyň bile-bilmedim.

MAZMUNY

MAGTYMGULYDAN YLHAM ALAN ŞAHYR	3
ILLERIM BARDYR	6
ENELER	9
DIÝMIŞDIR	12
BOZATAW	16
KÖŇLÜM MENİŇ	19
ÝOK MENİŇ	20
GÖZELLER	21
SÖWDÜGIM	21
HOŞ INDI	22
GYŞ AKRABY	23
MYHMAN GELSE ARYK SOÝMA	23
AŇLAMAZ	23
KATÇA	24
ARMANLY DÜNYÄ	25
BIBIGÜL	26
ÝARANLAR	28
ÝALYDY	30
DÖWRAN BOLMADY	31
KÖŇLÜM MENİŇ	33
GEREKDIR	34
ÝÜREGİNDE BOLMAGYNÇA	35
ÝOK MENİŇ	36
BOLADYR	37
GUBA GUŞ	38
GÖRÜNDI	39
BOLMASA	39

AÝRYLSA	41
ÝIGITLER	42
MEŇZÄR	43
BOLARMY	46
BOLAR	47
DÜŞER	48
GÖZLERIM	49
HER KIM HATAM BOLUP	
PANY DÜNYÄDE	50
BÄRI GEL	51
Gyz Oraz	52
SALAM DIÝGEÝ SEN	53
GÖRERE GÜN BARMYKA	54
ÝOKDUR	55
OÝAN	56
BILMEDIM	57

AJYNYÝAZ

Goşgular

**Garagalpak dilinden türkmen diline terjime
edenler**

Keruenow Turganbaý

Jepbarow Kurbanmurat

Gaýlyýewa Ogulbaý

Muharrir Davron Ulug'murodov

Musahhih Husniya Jumaboeva

Sahifalovchi va dizayner Behzod

Haydarov

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi
huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi 3996-sonli tomonidan TASDIQNOMA
berilgan.

Bosishga ruxsat berildi: 18.12.2024-y.

Bichimi 60x84 $\frac{1}{16}$. Ofset qog'ozi.

Ofset bosma usulida bosildi.

"Times" garniturası.

Nashr tabog'i 9,0. Adadi 100 nusxa.

Original maket "FIRDAVS-SHOH NASHRIYOTI"da
tayyorlandi. Toshkent v., Zangiota tumani, Birodarlik
114-A.

Tel.: 90-372-85-17